

Dr. Kolláth György

Egy tévéműsorban két politikus: Salamon László (FIDESZ) és Vastagh Pál (MSZP) zömmel egyetértést mutatott az ombudsmanok – a jogvédő parlamenti biztosok – alkotmányos intézményét illetően. Érdemi lépésként mégsem történik semmi, hacsak az nem, hogy a parlamenti többségtől időről-időre megbélyegzést kap valamelyik biztos (biztos, ami biztos alapon). Álságosan megkérdezte pl. a kormányától egy koalíciós honatya,

hogy mit szól X biztos beavatkozásához egy törvény (mondjuk a népszámlálási végrehajtásának menetébe. A válasz körtönfalazva kerülgette a forró kását. Az alkotmány 27. §-a alapján kérdezhetnék volna az érintett ombudsmant is, csakhogy akkor nem aktuálpolitikai “bonusz” a felelet. Született nemrég egy alkotmánybírói határozat is, mely ugyanannyi kérdést vet fel és hagy nyitva, amennyit kezel. Június végén lejár a hivatalban lévő (általános, kisebbségi és adatvédelmi) biztosok megbízatása. Még sincs garancia az intézmény, illetőleg az adott, kiváló szakemberek tovább-szolgáltatára. A biztosok és hivataluk méltatlan körülmények között dolgoznak. Ezzel is üzen(t) a napi politika arról, mit is tart fontosnak róluk. Talán az autós vicc ad szemléltetést: a jó hír mindössze az, hogy működik a légszák. Náluk, hogy egyáltalán még vannak és teszik a dolgukat. Velük szemben pedig a pártpolitika olyan, mint a szenilis skót, aki végrendeletében mindent magára hagyta. A 6 éves mandátum kitöltése módot ad néhány következtetésre:

Alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok, azaz biztosi tennivalók riasztó, sőt növekvő számban vannak. Ezek megítélése más a politika és a lakosság részéről. A többségi pártpolitika féltékenyen őrzi az állami kompetenciát, meg nem osztaná azt senkivel, és egyre kevésbé tűri a kontrollt maga felett. Szakadék tátong a politikai mohóság, egyben bűn-rossz hatásfokú cselekvés és e teljesítmény külső érték(elés)e, civil megítélése között. Esetleg néhány reális kormányférfi látja, hogy a végrehajtó hatalom működése elidegenedett, irracionális és látványközpontú, vagyis az emberek ügyeik intézésekor nem mondanak az ilyenfajta közigazgatásra. Ebből azonban a politikai elit nem arra a következtetésre jut, hogy az okot kellene kezelni, hanem arra, hogy még a mai nyíltság és számadási kényszer is sok. Nem az a gond, hogy baj van, hanem az, hogy látszik.

Látszólag sikerorientált a kormánypolitika. Ha valóban az lenne, akkor őszintén és következetesen megköszönné a feltárt – rendszerint még a jó munka körében is jogos – kritikákat, mert érez magában erőt a hibák kijavítására, sőt (ismételt) előfordulásuk megelőzésére. Plurális szisztémában lelepleződik a szerezsenmosdatás. (Az orosz exkormányfő mondta: a legjobbat szerettük volna, de csak a szokásos sikerült.) Az itthoni sumákolás azt igazolja, hogy a kormány képtelen és nem is hajlandó szembenézni működése gyengeségeivel. Veszni hagyja azt az esélyt, hogy valóságos, jó gazdája lehessen az államügyeknek. Stratégiája nem a fékek és egyensúlyok rendszerére épít. Csak a saját tenyerébe ülve bátor megmérni magát. Ombudsman ügyben így szól a kelletlen kérdés: muszáj ennek lennie, s vajon mit fognak ezek csinálni (velem)? A polgár ellenben így vélekedik: annyi alkotmányos probléma van, mint a pelyva, öntisztulás nincs, a jogi garanciák erőtlenek, működőképes ellenőrzési rendszer sehol, a “biztos” talán tudna segíteni, miért nem hagyják? A “népítélet” egyértelműen az ombudsmanok mellett áll, sőt egyes problematikus területeken további szakosított biztosok is elkelnének (pl. környezetvédelem, betegjogok, fegyveres szolgálok emberi méltósága és joga). Mindehhez a politika farral áll hozzá, sejtetvén, hogy ő jobban tudja, mi kell a népnek. Nem több, mint ami van.

Az ombudsmanok hatásköréről márciusban hozott alkotmánybírói határozat maga is óvatosságot, ambivalenciát tükröz. (A jogi szakma tartózkodott a döntés kommentálásától.) Az AB-határozat a jogállamiság és a hatalommegosztás elvére építve szűkítette ugyan a biztosok vizsgálódási hatáskörét, de nem fosztotta meg őket a parlamenti döntésekkel kapcsolatos eszközöktől. Elvette a módját annak, hogy ombudsman államhatalmi, igazságügyi, rendészeti, vagy

Dr. Kolláth György

speciális békéltető szervet ellenőrizzen, ugyanakkor elismerte magának az intézménynek az alkotmányvédelmi jelentőségét. Mi több: a működés fenntartásának folyamatosságát alkotmányos érdekek minősítette. Ugyanezt mondta eufémisztikusan az alkotmányos szervek működésének kiszámíthatóságáról, s a feladat- és hatásköri összeütközések kiküszöböléséről is. Nem foglalt állást azzal a "pokoli" hivatkozással kapcsolatban, mely szerint az (egyik?) országgyűlési biztos fokról-fokra kiterjesztette ellenőrzését az Országgyűlés törvényeinek alkotmányossági vizsgálatára is. A határozat kulcsa a definíciók pontos megállapításának jogállami igénye, mely nem tűr bizonytalan jogfogalmakat. Kiss László alkotmánybíró mindinkább revelációt jelentő különvéleménye most is - a jogbiztonsággal szembeni azonos mérce, s a törvényalkotói igényesség és következetesség címén - mélyebb tartalmi felülvizsgálatot tartott volna indokoltnak. Osztotta álláspontját Bagi István is. Azért lehet igazuk, mert nem pusztán az ombudsmantól várható el a jogállami keretek tisztelete, hanem mindenkitől, s főleg attól, aki erőfölényben van. A formai megközelítés pedig - ti. jó vagy sem a definíció - gyakran eleve kompromisszumnak tűnik, ezzel szemben egy érdemi, markáns döntés lezárhatott volna dilemmákat. Alig(ha) mondhatja meg így bárki: most akkor mi is a biztosok fellépésének elve és kerete? A hatályos szabályok szerint ui. kirívóan súlyos visszasságot változatlanul a parlament elé vihetnek. Ehhez azonban előbb tájékozódniuk kell, ami a Ház "közhatalmi" (?) tevékenysége tekintetében ezen túl tilos. Világos?

Végül pár szó magukról a biztosokról. Három különböző karakter, háromféle szakmai megközelítés, mégis mindhárom személyiség kitűnően látja el munkáját. Gönczöl Katalin, Kaltenbach Jenő és Majtényi László személye telitalálat a posztokon. Igaz ez a megállapítás Polt Péter korábbi helyettesi működésére is. Majtényi László áll(t) a legtöbbször a kormányzati célkeresztben. Miatta a koalíció akár a rendszer egészét is szétcincálná. Valójában az alkotmányos információ-védelem és a polgári önrendelkezés tiszteletben tartása fogyatékos, nem pedig az adatvédelmi biztos korrekt és markáns gyakorlata. Az utóbbinak üzenne hadat a koalíció, miként jelezte ezt Répássy képviselő a minap egy - sajátos megosztási taktikát is megjelenítő - interjúban. Azt mondta fanyarul e biztosokról egy másik "valaki": az a baj velük, hogy túl jók voltak (így, múlt időben). Attól lehetnek csakugyan jók, hogy hozzáértéssel és empátiával végzik szolgálatukat. Rémes, ha ez megbocsáthatatlan itthon.

Valószínűleg semmi sem dőlt még el a jövőt illetően. Részben a várható döntéshez, részben visszacsatolásként hadd jelezsek egy keserű esetet. Egy elkeseredett ügyfelem mondta: ő bizony elmegy akár a manóig is. -Hová tetszik készülni? -A Tüköry utcába, ott vannak a hogyishívják manók. -Ja, az "ombudsmanókra" tetszik gondolni!!!? -Hát persze! A keserűség mögött tiszteletet, bizalmat és elismerést éreztem. Ezt öli ki politika, ha abban a hatalom diadalmaskodik a józan ész felett.